

Аксёнова Наталья Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна,
e-mail: aksyonova@karazin.ua

ПОТЕНЦІАЛ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Мета. Обґрунтування теоретико-методологічних підходів до питань просування культурного надбання української нації в туристичній сфері та забезпечення сталого розвитку сільським територіям через надання цим надбанням статусу регіональної або національної нематеріальної культурної спадщини.

Методика. Під час досліджень використано абстрактно-логічний метод, який дозволив розкрити теоретичні аспекти функціонування нематеріальної культурної спадщини. Використані аналітичний, порівняльний та синтетичний методи для вивчення наукових підходів щодо цього феномену.

Результати. Констатується, що поповнення різноманіття нематеріальної культурної спадщини регіонального, національного, а згодом і міжнародного рівнів суттєво підвищить валоризацію культурного надбання і буде сприяти туристичній привабливості дестинацій, підвищення розвитку зеленого туризму. Зазначається, можливість поліпшення стану речей з охороною культурної спадщини в Україні через використання потенціалу занесення усіх виявів етнічності до списку регіональної та національної нематеріальної культурної спадщини.

Наукова новизна. Визначаються виклики і загрози глобалізації в сфері культури, як головного чинника просування туристичної території. Надаються рекомендації щодо подальшого просування туристичної привабливості сільських територій в умовах глобалізації саме через нематеріальну культурну спадщину.

Практична значимість. Матеріали публікації можуть бути використані для обґрунтування включення об'єктів до баз нематеріальної культурної спадщини. Обґрунтовується необхідність впровадження електронного обліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини на рівнях – село, район, область. Пропонується розробляти бізнес-плани окремих територій на основі валоризація нематеріальної культурної спадщини.

Ключові слова: нематеріальна культурна спадщина, валоризація, сільський туризм, сталий розвиток.

Аксёнова Наталья Владимировна,
кандидат исторических наук, доцент

Харьковский национальный
университет имени В. Н. Каразина,
г. Харьков, Украина,
e-mail: aksyonova@karazin.ua

ПОТЕНЦИАЛ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Цель. Обоснование теоретико-методологических подходов к вопросам продвижения культурного наследия украинской нации в туристической сфере и обеспечения устойчивого развития сельского территориям путем предоставления этим достоянием статуса регионального или национального нематериального культурного наследия.

Методика. Во время исследований использованы абстрактно-логический метод, который позволил раскрыть теоретические аспекты функционирования нематериального

культурного наследия. Используются аналитический, сравнительный и синтетический методы для изучения научных подходов к этому феномену.

Результаты. Констатируется, что пополнение многообразия нематериального культурного наследия регионального, национального, а затем и международного уровней существенно повышает валоризацию культурного наследия и будет способствовать туристической привлекательности дестинаций, повышению развития сельского туризма. Отмечается, возможность улучшения положения вещей с охраной культурного наследия в Украине из-за использования потенциала занесения всех проявлений этничности в список региональной и национальной нематериального культурного наследия.

Научная новизна. Определяются вызовы и угрозы глобализации в сфере культуры, как главного фактора продвижения туристической территории. Даются рекомендации по дальнейшему продвижению туристической привлекательности сельских территорий в условиях глобализации посредством нематериального культурного наследия.

Практическая значимость. Материалы публикации могут быть использованы для обоснования включения объектов в базы нематериального культурного наследия. Приведена целесообразность внедрения электронного учета объектов нематериального культурного наследия на уровнях – село, район, область. Предлагается разрабатывать бизнес-планы отдельных территорий на основе валоризация нематериального культурного наследия.

Ключевые слова: нематериальное культурное наследие, валоризация, сельский туризм, устойчивое развитие.

UDC 351.853 528.94 / 379.85 (477)

Aksonova Natalia Volodymyrivna,
Candidate of Historical Sciences, Associate
Professor

V.N. Karazin Kharkiv National University,
Kharkiv, Ukraine,
e-mail: aksyonova@karazin.ua

POTENTIAL OF NON-MATERIAL CULTURAL HERITAGE IN GLOBALIZATION CONDITIONS: STATE AND PERSPECTIVES

Goal. Substantiation of theoretical and methodological approaches to the issues of promoting the cultural heritage of the Ukrainian nation in the tourism sector and ensuring sustainable development of rural areas by granting this property the status of regional or national intangible cultural heritage.

Method. During the research abstract-logical method was used, which allowed to reveal the theoretical aspects of the functioning of the intangible cultural heritage. Used analytical, comparative and synthetic methods for studying scientific approaches to this phenomenon.

Results It is explored that the replenishment of the diversity of the intangible cultural heritage of the regional, national, and subsequently international levels, will substantially increase the valorisation of the cultural heritage and will contribute to the tourist attractiveness of the destinations, and the development of green tourism. It is noted that the possibility of improving the state of affairs with the protection of cultural heritage in Ukraine through the use of the potential of bringing all ethnicities to the list of regional and national intangible cultural heritage.

Scientific novelty. The challenges and threats of globalization in the field of culture, as the main factor driving the tourist territory, are determined. Recommendations on further promotion of tourist attractiveness of rural territories in the conditions of globalization are given because of the intangible cultural heritage.

Practical significance. Publications materials can be used when substantiating the inclusion of objects in the bases of intangible cultural heritage. The necessity of introduction of electronic accounting of objects of intangible cultural heritage at levels – village, district, region is grounded. It is proposed to develop business plans of separate territories on the basis of valorisation of intangible cultural heritage.

Key words: intangible cultural heritage, valorisation, rural tourism, sustainable development.

Постановка проблеми. Вважається, що нематеріальна культурна спадщина здебільшого виявляє себе як відголосок традиційної культури, що в епоху глобалізації зазнає масованих трансформацій і майже повністю зникла через свою архаїчність і невідповідність епосі. Вона є елементом не притаманним індустріальному суспільству. Саме через своє «зникнення» вона і потребує охорони і підтримки, але лише в рамках, такого собі «рудимента». Дійсно культурна спадщина є продуктом історичним. За визначенням Поля Рікьора, тільки культура, яка зберігає зв'язок із своїми витокami і має творчий потенціал може витримати зіткнення з іншими культурами і надати змісту такому зіткненню [25, с. 330]. Таким чином, ключовим поняттям культурного надбання є не тільки термін «володіти», а головним чином «протистояти» культурі «іншого».

Нематеріальна культурна спадщина стає певним колективним несвідомим, що і надає всій структурі сталості та ґрунтовності. Колективні архетипи в свою чергу вступають в якості спонтанно діючих стійких структур обробки, зберігання і репрезентації колективного досвіду. Зберігаючи і репродукуючи колективний досвід етногенезу, вони забезпечують послідовність і єдність загальнокультурного розвитку. Не потрібно забувати, що культурна спадщина формується та існує в рамках підсвідомого і має бути описана його термінами, а принципи споживання культурної спадщини лежать в площині історичної пам'яті, тобто цей продукт соціальний. Таким чином, ці поняття є основою ідентичності як індивідуальної, так і колективної. Саме в епоху глобалізації відбувається необхідності збереження та утвердження основ національної ідентичності. Оскільки з втратою культурної спадщини ми втрачаємо не тільки історичну тяглість своєї культури, але й не зможемо протидіяти культурі «іншого».

Культурна спадщина все частіше актуалізується в площині глобалізаційних процесів. Через те, що глобальна культура, формується з величезною швидкістю і, як зазначає Р. Чепайтене, найочевиднішою її особливістю є, так звана, гомогенізація культури, якій властиві визначення культури споживацької, уніфікованої. Товарне ставлення до культурного продукту в епоху глобалізації проявляється в тому, що культурними потребами маніпулюють і створюють її сурогатні замітники, головна мета яких надати людині можливість спожити культурний продукт як такий, що не вкладається в практики рутинності, буденності. Таке споживання виявляється в уявній активності й штовхає до консумерізму та є основою психологічної втечі від реальності. Таку культуру інколи називають культурним імперіалізмом [29]. Бажання втекти від навколишньої реальності, це означає, що для людини вона перестала бути для неї безпечною [16, с. 476]. Глобальна культура і намагається створити і продукувати удавану небезпечність реальності, втечею від якої і є основою штучності та гомогенізації культури глобальної.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Питання використання культурної спадщини для подальшої валоризації територій наразі

актуалізується і стає проблематикою багатьох наукових досліджень як вітчизняних [11; 12; 21], так і зарубіжних дослідників [30].

Досить потужним є надбання щодо використання об'єктів культурної спадщини в туристичній діяльності [15]. Аксіологічна цінність нематеріальної культурної спадщини також неодноразово досліджувалася в площині індустрії туризму А. Гаврилюк [6-8]. Особливо цікавим є для нас досвід інших держав, які змогли досягти валоризації культурної спадщини [26].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поняттям «нематеріальна культурна спадщина» зазвичай намагаються визначити якийсь культурний феномен, що зник, або знаходиться на межі зникнення. Хоча дослідники наполягають, що головним для визначення такого статусу має бути історична тяглість у певному середовищі – «передається від покоління до покоління» [1]. Особливою проблемою стоїть потрактування нематеріальної культурної спадщини в площині українських реалій та юридично-правового поля. На це звернули увагу в своєму дослідженні Надія та Ірина Кудерські. Саме вони пропонують внести до законодавства України нове визначення нематеріальної культурної спадщини, як такої, що потребує охорони та зробити цей період відкритим і постійно поповнюваним – «законодавчо необхідно закріпити такі поняття: національна нематеріальна культурна спадщина це сукупність об'єктів (проявів) дійсної духовної традиційної культури властивих етнічній, соціальній чи конфесійній групі українського суспільства, що мають цінність з естетичної, соціально-культурної, історичної та інших точок зору, значимі для збереження і розвитку національно-культурної самобутності українського народу, які визнані спільнотами, групами і, в деяких випадках, окремими особами як частина їхньої культурної спадщини, передаються із покоління в покоління» [17].

О. Донцов, досліджуючи картографування об'єктів, зазначив, що не існує єдиної, наближеної до уніфікованої, системи умовних позначень нематеріальної культурної спадщини. До того ж для туристичної сфери потрібне здійснення інвентаризації та запровадження постійного моніторингу об'єктів (проявів) культурної спадщини [9, с. 8]. Проблема такого моніторингу та впорядкування інформації була піднята на конференції «Електронний облік: система впорядкування інформації та реєстрації елементів нематеріальної культурної спадщини» [13], але наразі повномасштабної бази даних в Україні не існує, не оформлені подібні переліки і за областями. У багатьох дослідженнях зазначається, що багатюща культурна спадщина формує передумови для туристичної привабливості регіонів, а в деяких випадках стає визначальним фактором [4; 14; 22; 27].

Постановка завдання. Мета роботи – визначити місце нематеріальної культурної спадщини в валоризації та захисті розвитку сільських територій та сільського туризму. Найважливішим завданням у цій проблематиці є зміна підходів до визначення значущості нематеріальної культурної спадщини і принципів її збереження.

Виклад основного матеріалу. Україна приєдналася до європейського проекту нематеріальної культурної спадщини із 2008 р. Цьому передувало

прийняття державної програми щодо охорони нематеріальної культурної спадщини [24]. Безумовно, потенціал нематеріальної культурної спадщини розглядався як такий, що може бути використаний для суспільного розвитку і економічного зростання [2]. Прикро констатувати, але за усі ці роки до Національного переліку потрапили тільки 14 елементів нематеріальної культурної спадщини [19]. До списку ЮНЕСКО увійшли лише два об'єкти від України – Петриківський розпис (з 2013 р.) та козацькі пісні Подніпров'я (з 2016 р.). Наразі в Україні лише розроблено проект Закону України «Про нематеріальну культурну спадщину», який в Статті 10 пункт 20 зазначає, що *«підтримка підприємств, установ, організації, осередків творчих спілок, що діють як центри передачі нематеріальної культурної спадщини, зокрема у сільській місцевості, та працюють із застосуванням програм формальної і неформальної освіти»* має стати державною програмою. Також із 2018 р. вступив у дію «Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України» [23].

Головною умовою збереження нематеріальної культурної спадщини є поняття культурного ландшафту – певного синтезу природних елементів і умов з матеріальними об'єктами культури на певній території. Завдяки такій амбівалентності культурний ландшафт є функціональним вузлом, що і надає системі зберегтися. Таким чином, маємо констатувати, що найбільш реальним шляхом збереження нематеріальної культурної спадщини є охорона не певних її виявів, а культурного ландшафту в якому вона існує. Саме територіальний підхід може стати методологічною основою для розробки організаційно-управлінської структури діяльності по збереженню і використанню культурного надбання [20]. У нашому випадку такою територією може виступати навіть окремішне село чи навіть обійстя.

Цікавим в цьому контексті є досвід впровадження Європейським союзом проектів використання культурного надбання для валоризації певних територій. Наприклад, транскордонний українсько-румунських проектів за фінансової підтримки Євросоюзу «Спільна культурна спадщина» [3], або досвід створення українсько-польського транскордонного регіону за яким використовуються 4 об'єкти внесені до Списку світової спадщини ЮНЕСКО – Блізно, Гачув, Львів, Замость; значна кількість пам'яток замково-палацової та релігійної культури та створюють умови для створення спільних транскордонних туристичних продуктів і маршрутів [18].

Найперспективнішим підходом до забезпечення сталого розвитку сільських територій, на наш погляд, є просування нематеріальної культурної спадщини на різних територіальних і регіональних рівнях. Традиційна культура не тільки є підвалинами нашої ідентичності – без неї ми не можемо виразити нашу ідентичність. Втрата ідентичності – головна ідея глобалізованого світу, адже в якому людина має почувати себе невизначеною і беззахисною, і тому психологічно залежною від корпорацій, що будуть пропонувати замінити цей вакуум споживанням готових культурних продуктів, а не виробленню їх самотужки. Людина без ідентичності буде вдаватися до есканізму швидше, ніж

та, яка має чітке усвідомлення своєї приналежності до певної родини/етносу/нації.

На наш погляд, потрібно вдаватися до оголошення будь-яких проявів етнічної культури нематеріальною культурною спадщиною, саме через те, що тільки ця категорія цінностей може розраховувати на те, щоб у глобалізованому світі охоронялася не в межах державного підпорядкування та у зв'язку з відсутністю коштів на їх охорону і збереження або у зв'язку з процесами стрімких змін, урбанізації або впливу нової культур, а певними міжнародними інституціями і засобами тієї ж таки глобалізації [1, с. 97]. Тому ми маємо широко застосовувати досвід європейського союзу, що сформувався саме під загрозою викликів глобалізації [28] і прораховувати усі можливі ризики і виклики.

У глобалізованому світі проблема створення етнічних культурних цінностей уже не залежить від природного середовища і тому постає питання чи будуть само розвиватися кожен із культурних прошарків цивілізації, які будуть існувати етнічні культури на різних рівнях чи увійдуть до масової культури майбутнього. Ми не можемо відповісти на це питання «це покаже майбутнє», наразі нам прийдеться констатувати, що культурний процес конструюється – «все залежить від того, що ми придумаємо і як ефективно втілимо» [10]. Оскільки нематеріальна культурна спадщина не потребує придумування, містить в собі елемент тяглості крізь покоління, то ми маємо лише виробити стратегію її найліпшого збереження. Законодавча база України повністю дозволяє втілювати ці плани.

Тому головною проблемою культури сучасності є продумана концепція подальшого розвитку насамперед культури національної, в українському випадку, вона ґрунтується переважно на культурних традиціях двох автохтонних народів нашої країни – кримських татар та українців. Не можна не погодитися з колегами у твердженні, що подальше використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туристичній діяльності України має ґрунтуватися, в першу чергу, на необхідності інвентаризації, вивчення та наукового обґрунтування бізнес-планів просування і використання кожного такого об'єкта [11, с. 74]. Саме такі бізнес-плани зможуть стати основою для подальшого розвитку територій, оскільки в умовах глобалізації кардинально змінюється місце, роль і функції національної держави, то територіальні громади, садиби зеленого туризму та інші зацікавлені діячі ринку туристичних послуг мають брати на себе ці функції. Національна економіка стає слабкою, а державні пріоритети зникають, на зміну приходять глобальна держава в особі транснаціональних корпорацій. Необхідною умовою «пом'якшення» глобальної політичної реструктуризації є вироблення ефективних шляхів забезпечення сталого розвитку [5]. Дієвим напрямом в цьому розвитку є просування культури кожного села та його надбань, які по суті і є головними окрасами туристичної привабливості.

Висновки. Зрозумілим стає те, що туристичні потоки зростають саме у тих регіонах, де на основі самобутніх традицій формуються спеціалізовані інтерактивні туристичні продукти. Тому, ми маємо плекати нематеріальну культурну спадщину, адже в майбутньому вона може стати не тільки основною

для просування туристичної привабливості, а й стати засобом виживання і стратегій просування себе в глобалізованому світі. Вона дає нам ключ до розуміння своєї ідентичності та умов виживання і пристосування до певних геоекологічних умов, в яких віками формувалася етнічна культура. Опіка туристичною галуззю нематеріальної культурної спадщини стане ще однією з умов формування національної ідентичності, що постане механізмом відстоювання власних економічних інтересів у глобалізованому світі.

Для забезпечення цього розвитку і можливості протистояти глобальним мережам економіки доцільно усі прояви нематеріального культурного надбання, які використовуються в агро, етнотуризмі та сільському туризмі необхідно внести до переліку нематеріальної культурної спадщини на рівні села, району, області чи України в цілому. Фіксування в переліку нематеріальної культурної спадщини на будь-якому рівні є вирішальним кроком до визнання цієї спадщини ціннісною і буде сприяти подальшому створенню бізнес-планів щодо використання цієї спадщини. Для прикладу, нагально потребує внесення до переліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини України традиції городництва та тваринництва. Конвенція не суперечить тому, що цей вид господарювання може бути зафіксований як на місцевому – одне село, так і на регіональному рівні – область чи країна. Загрозою для сільських територій є той факт, що провідна країна США заборонила вести громадянам своєї країни цей вид діяльності на присадибних ділянках. Тому доцільно було б подати до переліку спадщини усі різновиди городництва і тваринництва, що є основою існування усіх різновидів туризму на селі.

Список використаних джерел

- 1.Бережна Ю. М. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО: поняття, тенденції, український вимір / Ю. М. Бережна // Географія та туризм. – 2012. – Вип. 23. – С. 93–100.
- 2.Босик З. О. Нематеріальна культурна спадщина України в контексті суспільного розвитку та культурної політики держави / З. О. Босик // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. – 2015. – № 2. – С. 35–39.
- 3.Буковина: спільна культурна спадщина / [упоряд.: Ж. Стельмащук]. – Чернівці : Місто, 2009. – 200 с
- 4.Бучко Ж. І. Етнотуристичні дослідження Буковини / Ж. І. Бучко // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 6. – С. 154–158.
- 5.Войтович Р. В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу. 2003. Блог «Відкриті очі» / Р. В. Войтович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
- 6.Гаврилюк А. Атрактивні ресурси нематеріальної культурної спадщини: українські реалії / А. Гаврилюк // Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ : Український центр культурних досліджень, 2016. – С. 41–47.
- 7.Гаврилюк А. Атрактивність нематеріальної культурної спадщини України: туристознавчий аспект / А. Гаврилюк // Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. – Сер.: Туризм. – 2018. – № 1. – С. 18–27.
- 8.Гаврилюк А. Державний маркетинг позиціонування атрактивності нематеріальної культурної спадщини України засобами туризму/ А. Гаврилюк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. – 2008. – Сер. : Державне управління. – Т. 28 (68), № 2. – С. 47–55.
- 9.Донцов О. Картографування нематеріальної культурної спадщини України в інформаційному забезпеченні туризму / О. Донцов // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. – 2018. – Вип. 28. – С. 4–10.

10. Дуков Е. В. Современные цивилизационные тренды и массовая культура / Е. В. Дуков // Обсерватория культуры. – 2004 – № 3. – С. 28–34 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://infoculture.rsl.ru/donArch/home/ЖОК/2004/03/2004-03_jok-15.pdf
11. Дутчак О. І. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні та її роль в розвитку туризму / О. І. Дутчак, В. В. Шикеринець // Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні : зб. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф. – Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2017. – Ч. 1. – С. 72–74
12. Дутчак О. І. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні: перспективи використання в індустрії туризму / О. І. Дутчак // Карпатський край. – 2017. – 1 (9). – С. 165–170.
13. Електронний облік: система впорядкування інформації та реєстрації елементів нематеріальної культурної спадщини: Зб. наук. праць за матеріалами науково-практичної конф., Київ, 10-11 листопада 2016 р. / Український центр культурних досліджень. – Київ : НАКККМ, 2016. – 64 с
14. Железова О. Р. Этнический гастрономический туризм, его роль в сохранении национальной культуры и самобытности народов / О. Р. Железова // Молодой ученый. – 2013. – № 5. – С. 855–858.
15. Зараховський О. Концепції використання нерухомих об'єктів культурної спадщини як туристично-екскурсійного ресурсу / О. Зараховський // Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. – 2018. – Сер. : Туризм. – № 2. – С. 34–44.
16. Кашкарова Ю. А. Ігровий екскапізм: тенденції дослідження проблеми в межах методологемі психологічного захисту особистості / Ю. А. Кашкарова // Проблеми сучасної психології. – 2012. – Вип. 6. – С. 473–482.
17. Кудерська Н. І. Нематеріальна культурна спадщина України, її об'єкти (прояви) / Н. І. Кудерська, І. О. Кудерська // Європейські перспективи. – 2015. – Вип. 7. – С. 59–67.
18. Мельничук А. Л. Передумови створення україно-польського транскордонного туристичного кластеру / А. Л. Мельничук, А. О. Бодіна // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 8. – С. 6–7
19. Національний перелік нематеріальної культурної спадщини України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/>
20. Николаева Н. В. Ландшафтный подход в сохранении наследия / Н. В. Николаева // Обсерватория культуры. – 2004. – № 3. – С. 70–78) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://infoculture.rsl.ru/?news-jok>
21. Підлісецька І. О. Теоретико-методологічні розробки дослідження об'єктів історико-культурного призначення / І. О. Підлісецька // Географія та туризм. – 2009. – Вип. 2. – С. 41–49.
22. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України / А. К. Поливач, наук. ред. Руденко Л. Г. – Київ : Інститут географії НАН України, 2012. – 208 с.
23. Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-18>
24. Про затвердження Державної програми охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини на 2004–2008 роки : Постанова Кабінету Міністрів від 23 груд. 2004 р. № 1732 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 52. – С. 11-12.
25. Рикёр П. История и истина / П. Рикёр. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2002. – 400 с.
26. Сущенко О. А. Культурна спадщина та її роль у створенні туристичного іміджу країни (досвід Франції) / О. А. Сущенко // Туристичний бізнес: Світові тенденції та національні пріоритети. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 27 жовтня 2017 р. – Харків, 2017. – С. 204–205.
27. Трифонова И. К. Фундаментальная роль культурного наследия в формировании туристического образа территории Беларуси / И. К. Трифонова // Проблемы и перспективы социально-экономической географии: (к 100-летию со дня рождения И. И. Трухана). – Минск, 2016. – С. 104-108 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/152294>
28. Формирование и сохранение культурного наследия в информационном обществе. Издание ЮНЕСКО для Всемирного Саммита по информационному обществу. – Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, 2004. – 112 с.
29. Чепайтене Р. Культурное наследие в глобальном мире / Р. Чепайтене. – Вильнюс : ЕГУ, 2010. – 298 с.
30. Meissner M. The Valorisation of Intangible Cultural Heritage: Intangible Cultural Heritage as Cultural Capital in Sustainable Development / M. Meissner // Conference: Sharing Cultures. – Barcelos, 2017. – S. 295-303.

Список использованных источников

1. Бережная Ю. М. Нематериальное культурное наследие: понятие, тенденции, украинское измерение / Ю. М. Бережная // География и туризм. – 2012. – Вып. 23. – С. 93-100.
2. Босик С. А. Нематериальное культурное наследие Украины в контексте общественного развития и культурной политики государства / С. А. Босик // Вестник Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства. – 2015. – № 2. – С. 35-39.
3. Буковина: общее культурное наследие / [сост.: Ж. Стельмашук]. – Черновцы : Город, 2009. – 200 с
4. Бучко Ж. И. Этнотуристические исследования Буковины / Ж. И. Бучко // География и туризм. – 2010. – Вып. 6. – С. 154-158.
5. Войтович Р. В. Влияние глобализации на развитие современного мира. 2003. Блог «Открытые глаза» / Р. В. Войтович [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
6. Гаврилюк А. Атрактивные ресурсы нематериального культурного наследия: украинские реалии / А. Гаврилюк // Нематериальное культурное наследие как современный туристический ресурс, Материалы Международной научно-практической конференции. – Киев: Украинский центр культурных исследований, 2016. – С. 41-47.
7. Гаврилюк А. Атрактивність нематериального культурного наследия Украины: туристический аспект / А. Гаврилюк // Вестник Киевского национального университета культуры и искусства. – Сер.: Туризм. – 2018. – № 1. – С. 18-27.
8. Гаврилюк А. Государственный маркетинг позиционирования атрактивности нематериального культурного наследия Украины средствами туризма / А. Гаврилюк // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. – 2008. – Сер. : Государственное управление. – Т. 28 (68), № 2. – С. 47-55.
9. Донцов А. Картографирование нематериального культурного наследия Украины в информационном обеспечении туризма / А. Донцов // Проблемы непрерывного географического образования и картографии. – 2018. – Вып. 28. – С. 4-10.
10. Дуков Е. В. Современные цивилизационный тренды и массовая культура / Е. В. Дуков // Обсерватория культуры. – 2004 – № 3. – С. 28-34 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://infoculture.rsl.ru/donArch/home/ЖОК/2004/03/2004-03_jok-15.pdf
11. Дутчак А. И. Нематериальное культурное наследие в Украине и ее роль в развитии туризма / А. И. Дутчак, В. В. Шикеринец // Состояние и перспективы развития культурологической науки в Украине: сб. тезисов докладов ИИИ Всеукр. научно-практической. конф. – Николаев: НФ КНУКиИ, 2017. – Ч. 1. – С. 72-74
12. Дутчак А. И. Нематериальное культурное наследие в Украине: перспективы использования в индустрии туризма / А. И. Дудчак // Карпатский край. – 2017. – 1 (9). – С. 165-170.
13. Электронный учет: система упорядочения информации и регистрации элементов нематериального культурного наследия: Сб. науч. трудов по материалам научно-практической конф., Киев, 10-11 ноября 2016 / Украинский центр культурных исследований. – Киев : НАККМ, 2016. – 64 с
14. Железова А. Г. Этнический гастрономический туризм, его роль в сохранении национальной культуры и самобытности народов / А. Г. Железова // Молодой ученый. – 2013. – № 5. – С. 855-858.
15. Зараховский А. Концепции использования недвижимых объектов культурного наследия как туристско-экскурсионного ресурса / А. Зараховский // Вестник Киевского национального университета культуры и искусства. – 2018. – Сер. : Туризм. – № 2. – С. 34-44.
16. Кашкарова Ю. А. Игровой экскапизм: тенденции исследования проблемы в рамках методологии психологической защиты личности / Ю. А. Кашкарова // Проблемы современной психологии. – 2012. – Вып. 6. – С. 473-482.
17. Кудерська Н. И. Нематериальное культурное наследие Украины, ее объекты (проявления) / Н. И. Кудерська, И. А. Кудерська // Европейские перспективы. – 2015. – Вып. 7. – С. 59-67.
18. Мельничук А. Л. Предпосылки украино-польского трансграничного туристического кластера / А. Л. Мельничук, А. А. Бодина // География и туризм. – 2010. – Вып. 8. – С. 6-7

19. Национальний перелік нематеріального культурного надбання України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/>
20. Николаева Н. В. Ландшафтний підхід в збереженні надбання / В. Николаева // Обсерваторія культури. – 2004. – № 3. – С. 70-78) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infoculture.rsl.ru/?news-jok>
21. Пидлисецька І. А. Теоретическі розробки дослідження об'єктів історико-культурного призначення / І. А. Пидлисецька // Географія і туризм. – 2009. – Вип. 2. – С. 41-49.
22. Поливач К. А. Культурне надбання і його вплив на розвиток регіонів України / А. К. Поливач, наук. ред. Руденко Л. Г. – Київ : Інститут географії НАН України, 2012. – 208 с.
23. Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріального культурного надбання України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-18>
24. Об утверждени Государственной программы охраны и сохранения нематеріального культурного надбання на 2004-2008 годы: Постановление Кабинета Министров от 23 декабря 2004 № 1732 // Официальный вестник Украины. – 2004. – № 52. – С. 11-12.
25. Рикёр П. История и истина / П. Рикёр. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2002. – 400 с.
26. Сущенко А. А. Культурне надбання і його роль в створенні туристического іміджу країни (опыт Франции) / А. А. Сущенко // Туристический бизнес: Мировые тенденции и национальные приоритеты. Материалы VIII Международной научно-практической конференции 27 октября 2017. – Харьков, 2017. – С. 204-205.
27. Трифонова І. К. Фундаментальна роль культурного надбання в формуванні туристического образу території Білорусі / І. К. Трифонова // Проблеми і перспективи соціально-економічної географії: (к 100-летию со дня рождення І. І. Трухана). – Минск, 2016. – С. 104-108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/152294>
28. Формирование и сохранение культурного надбання в інформаційному обществі. Издание ЮНЕСКО для Всемирного Саммита по інформаційному обществі. – Санкт-Петербург : Российская национальная библиотека, 2004. – 112 с.
29. Чепайтене Р. Культурне надбання в глобальном мирі / Р. Чепайтене. – Вильнюс : ЕГУ, 2010. – 298 с.
30. Meissner M. The Valorisation of Intangible Cultural Heritage: Intangible Cultural Heritage as Cultural Capital in Sustainable Development / M. Meissner // Conference: Sharing Cultures. – Barcelos, 2017. – S. 295-303.

References

1. Berezna Ju. M. Nematerial'na kul'turna spadshhina JuNESKO: ponjattja, tendencii, ukraïns'kij vimir / Ju. M. Berezna // Geografija ta turizm (Geography and Tourism). – 2012. – Vip. 23. – S. 93–100.
2. Bosik Z. O. Nematerial'na kul'turna spadshhina Ukraïni v konteksti suspil'nogo rozvitku ta kul'turnoi politiki derzhavi / Z. O. Bosik // Visnik Nacional'noi akademii kerivnih kadrov kul'turi i mistectva. – 2015. – № 2. – S. 35–39.
3. Bukovina: spil'na kul'turna spadshhina / [uporjad.: Zh. Stel'mashhuk]. – Chernivci : Misto, 2009. – 200 s
4. Buchko Zh. I. Etnoturistichni doslidzhennja Bukovini / Zh. I. Buchko // Geografija ta turizm (Geography and Tourism). – 2010. – Vip. 6. – S. 154–158.
5. Vojtovich R. V. Vpliv globalizacii na rozvitok suchasnogo svitu. 2003. Blog «Vidkriti ochi» / R. V. Vojtovich [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
6. Gavriljuk A. Atraktivni resursi nematerial'noi kul'turnoi spadshhini: ukraïns'ki realii / A. Gavriljuk // Nematerial'na kul'turna spadshhina jak suchasnij turistichnij resurs, Materiali Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferencii. – Kiïv : Ukraïns'kij centr kul'turnih doslidzen', 2016. – S. 41–47.
7. Gavriljuk A. Atraktivnist' nematerial'noi kul'turnoi spadshhini Ukraïni: turizmозnavchij aspekt / A. Gavriljuk // Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo universitetu kul'turi i mistectva. – Ser.: Turizm. – 2018. – № 1. – S. 18–27.
8. Gavriljuk A. Derzhavnij marketing pozicionuvannja atraktivnosti nematerial'noi kul'turnoi spadshhini Ukraïni zasobami turizmu / A. Gavriljuk // Vcheni zapiski Tavrijs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V. I. Vernads'kogo. – 2008. – Ser. : Derzhavne upravlinnja. – T. 28 (68), № 2. – S. 47–55.
9. Doncov O. Kartografuvannja nematerial'noi kul'turnoi spadshhini Ukraïni v informacijnomu zabezpechenni turizmu / O. Doncov // Problemi bezpererвної geografichnoi osviti ta kartografii. – 2018. – Vip. 28. – S. 4–10.

10. Dukov E. V. Sovremennye civilizacionnye trendy i massovaja kul'tura / E. V. Dukov // Observatorija kul'tury. – 2004 – № 3. – S. 28–34 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://infoculture.rsl.ru/donArch/home/JOK/2004/03/2004-03_jok-15.pdf
11. Dutchak O. I. Nematerial'na kul'turna spadshhina JuNESKO v Ukraïni ta ïi rol' v rozvitku turizmu / O. I. Dutchak, V. V. Shikerinec' // Stan ta perspektivi rozvitku kul'turologichnoï nauki v Ukraïni : zb. tez dopovidej III Vseukr. nauk.-prakt. konf. – Mikolaïv : MF KNUKiM, 2017. – Ch. 1. – S. 72–74
12. Dutchak O. I. Nematerial'na kul'turna spadshhina JuNESKO v Ukraïni: perspektivi vikoristannja v industriï turizmu / O. I. Dutchak // Karpats'kij kraj. – 2017. – 1 (9). – S. 165–170.
13. Elektronnij oblik: sistema vporjadkuvannja informacii ta reestracii elementiv nematerial'noï kul'turnoi spadshhini: Zb. nauk. prac' za materialami naukovopraktichnoï konf., Kiïv, 10-11 listopada 2016 r. / Ukraïns'kij centr kul'turnih doslidzhen'. – Kiïv : NAKKKM, 2016. – 64 s.
14. Zhelezova O. R. Jetnicheskij gastronomicheskij turizm, ego rol' v sohranenni nacional'noj kul'tury i samobytnosti narodov / O. R. Zhelezova // Molodoj uchenyj. – 2013. – № 5. – S. 855–858.
15. Zarahovs'kij O. Koncepcii vikoristannja neruhomih ob'ektiv kul'turnoi spadshhini jak turistichno-ekskursijnogo resursu / O. Zarahovs'kij // Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo universitetu kul'turi i mistectva. – 2018. – Ser. : Turizm. – № 2. – S. 34–44.
16. Kashkarova Ju. A. Igrovij ekskapizm: tendencii doslidzhennja problemi v mezhah metodologemi psihologichnogo zahistu osobistosti / Ju. A. Kashkarova // Problemi suchasnoï psihologii. – 2012. – Vip. 6. – S. 473–482.
17. Kuders'ka N. I. Nematerial'na kul'turna spadshhina Ukraïni, ïi ob'ekti (projavi) / N. I. Kuders'ka, I. O. Kuders'ka // Evropejs'ki perspektivi. – 2015. – Vip. 7. – S. 59–67.
18. Mel'nichuk A. L. Peredumovi stvorenja Ukraïno-pol's'kogo transkordonnogo turistichnogo klasteru / A. L. Mel'nichuk, A. O. Bodina // Geografija ta turizm (Geography and Tourism). – 2010. – Vip. 8. – S. 6–7
19. Nacional'nij perelik nematerial'noï kul'turnoi spadshhini Ukraïni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/>
20. Nikolaeva N. V. Landshaftnyj podhod v sohranenni nasledija / N. V. Nikolaeva // Observatorija kul'tury. – 2004. – № 3. – S. 70–78 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa: <http://infoculture.rsl.ru/?news-jok>
21. Pidlisec'ka I. O. Teoretiko-metodologichni rozrobki doslidzhennja ob'ektiv istoriko-kul'turnogo priznachennja / I. O. Pidlisec'ka // Geografija ta turizm (Geography and Tourism). – 2009. – Vip. 2. – S. 41–49.
22. Polivach K. A. Kul'turna spadshhina ta ïi vpliv na rozvitok regioniv Ukraïni / A. K. Polivach, nauk. red. Rudenko L. G. – Kiïv : Institut geografii NAN Ukraïni, 2012. – 208 s.
23. Porjadok vedennja Nacional'nogo pereliku elementiv nematerial'noï kul'turnoi spadshhini Ukraïni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-18>
24. Pro zatverdzhennja Derzhavnoi programi ohoroni ta zberezhenja nematerial'noï kul'turnoi spadshhini na 2004–2008 roki : Postanova Kabinetu Ministriv vid 23 grud. 2004 r. № 1732 // Oficijnij visnik Ukraïni. – 2004. – № 52. – S. 11-12.
25. Rikjor P. Istorija i istina / P. Rikjor. – Sankt-Peterburg : Aletejja, 2002. – 400 s.
26. Sushhenko O. A. Kul'turna spadshhina ta ïi rol' u stvorenni turistichnogo imidžu kraïni (dosvid Francii) / O. A. Sushhenko // Turistichnij biznes: Svitovi tendencii ta nacional'ni prioriteti. Materiali VIII Mizhnarodnoi naukovopraktichnoï konferencii 27 zhovtnja 2017 r. – Harkiv, 2017. – S. 204–205.
27. Trifonova I. K. Fundamental'na rol' kul'turnogo nasledija v formirovanii turisticheskogo obraza territorii Belarusi / I. K. Trifonova // Problemy i perspektivy social'no-jekonomicheskoi geografii: (k 100-letiju so dnja rozhdenija I. I. Truhana). – Minsk, 2016. – S. 104-108 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/152294>
28. Formirovanie i sohranenie kul'turnogo nasledija v informacionnom obshhestve. Izdanie JuNESKO dlja Vsemirnogo Sammita po informacionnomu obshhestvu. – Sankt-Peterburg : Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2004. – 112 s.
29. Chepajtene R. Kul'turnoe nasledie v global'nom mire / R. Chepajtene. – Vil'njus : EGU, 2010. – 298 s.
- Meissner M. The Valorisation of Intangible Cultural Heritage: Intangible Cultural Heritage as Cultural Capital in Sustainable Development / M. Meissner // Conference: Sharing Cultures. – Barcelos, 2017. – S. 295-303.